

Recenzja

pracy doktorskiej Pani Magister Hanny Żółtowskiej pt.: *Sprawność fizyczna i styl życia zachodniopomorskich gimnazjalistów i licealistów w świetle realizacji programu edukacyjnego.*

Przedmiotem przedstawionej do recenzji pracy jest ocena sprawności fizycznej i stylu życia zachodniopomorskich gimnazjalistów i licealistów w świetle realizacji prozdrowotnego programu edukacyjnego.

Praca składa się z trzech części: teoretycznej, metodologicznej i empirycznej. Obejmuje 175 stron tekstu, w tym wstęp (s. 4-5), 6 rozdziałów teoretycznych (s. 6-22), rozdział metodologiczny (s. 23-27), wyniki badań (s. 28-132), podsumowanie, dyskusję i wnioski (s. 133 – 140) oraz propozycje realizacji modułu edukacji zdrowotnej wraz z przykładami praktycznymi (s. 141-144). Ponadto praca zawiera 124 pozycje piśmiennictwa, spis tabel i rycin, załączniki, a także streszczenie w języku polskim i angielskim. Układ formalny pracy jest prawidłowy i typowy dla opracowań o charakterze empirycznym, należy jednak wskazać na nadmiernie rozbudowaną część empiryczną z przesadnie drobiazgową prezentacją wyników badań. W stosunku do tej części pracy, jej część teoretyczna, wydaje się być uboga (104 vs. 17 stron).

We wstępie swojej pracy Autorka omawia przedmiot rozprawy i uzasadnia podjęcie problematyki badawczej, wskazując na obniżający się w ostatnich latach poziom sprawności i aktywności fizycznej dzieci i młodzieży oraz na znaczenie edukacji zdrowotnej w kształtowaniu stylu życia sprzyjającego poprawie i utrzymaniu zdrowia i kondycji fizycznej.

Rozdział 1. obejmuje problematykę teoretycznych podstaw sprawności fizycznej i stylu życia. W pierwszym podrozdziale (1.1.) Autorka przedstawia definicję sprawności fizycznej oraz jej uwarunkowania, wskazując i omawiając różne, funkcjonujące w literaturze przedmiotu, teoretyczne koncepcje sprawności fizycznej. W kolejnym podrozdziale (1.2.) prezentuje wybrane badania nad sprawnością fizyczną, w tym bardziej szczegółowo omawia przykłady badań regionalnych – uczniów szczecińskich. Podrozdziały 1.3. i 1.4. dotyczą stylu

życia. W pierwszym z nich przedstawiono różne sposoby definiowania tego pojęcia, w drugim (*Styl życia w badaniach naukowych*) Autorka omawia jeden z elementów zdrowego stylu życia, a mianowicie aktywność fizyczną – w większości osób dorosłych (badania GUS 2008, 2013), w mniejszym wymiarze – młodzieży. Dwa ostatnie podrozdziały (1.5. i 1.6.) teoretycznej części pracy poświęcone zostały odpowiednio: charakterystyce rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży w wieku dojrzewania i młodzieńczym oraz krytycznej analizie szkolnego wychowania fizycznego, w tym również uwarunkowaniom tego procesu, sylwetce nauczyciela wychowania fizycznego, a także edukacji zdrowotnej w szkole. Zwrócenie uwagi na problematykę edukacji zdrowotnej w kreowaniu zdrowego stylu życia jest w pełni uzasadnione ze względu na fakt, iż prozdrowotny program edukacyjny jest istotnym elementem przeprowadzonych badań. Zastosowanie go miało bowiem dać pożądane efekty w postaci m.in. zwiększenia uczestnictwa młodzieży w różnych formach aktywności fizycznej, modyfikacji nawyków żywieniowych itp.

Teoretyczna część pracy napisana jest poprawnie choć zastrzeżenia budzą zbyt ogólne, w stosunku do zawartych w nich treści, tytuły dwóch podrozdziałów: 1.2. *Sprawność fizyczna w badaniach naukowych* oraz 1.4. *Styl życia w badaniach naukowych*. Na stronie 12 czytamy też: *Pojęcie sprawności fizycznej używane jest zamiennie z aktywnością ruchową*. Prawdopodobnie autorka miała na myśli sprawność ruchową, a nie aktywność ruchową.

Najwięcej zstrzeżeń budzi metodologiczna część pracy, a mianowicie:

1. Użyte w tytule pracy określenie „w świetle” jest nieprecyzyjne. Nie wiadomo, czy chodzi tutaj o skutek realizacji programu, co pozwalałoby sformułować pytanie badawcze: czy istnieje zależność między sprawnością fizyczną i stylem życia a realizowanym programem edukacyjnym, czy tylko o stwierdzenie: jaką sprawność fizyczną i styl życia reprezentują uczniowie realizujący określony program edukacyjny?
2. Hipoteza pierwsza nie wymaga empirycznej weryfikacji ponieważ tego, że poziom sprawności fizycznej i aktywności ruchowej jest różny w zależności od płci, miejsca zamieszkania i wieku nie trzeba udowadniać.
3. Hipotezy drugiej, w której czytamy, że: *Poziom wiedzy o składnikach zdrowego stylu życia (...) jest niezadowolający* nie da się empirycznie zweryfikować bez określenia, jaki poziom w tym względzie – zdaniem autorki – jest zadowolający.
4. Przyjęte przez autorkę założenie, że *wprowadzenie czynnika edukacyjnego do realizowanego projektu badawczego wpłynie na wyższy poziom wiedzy o zdrowiu i sprawności fizycznej badanych uczniów* można dwojako odczytywać:

albo, że realizacja projektu badawczego wpłynie na wyższy poziom **wiedzy o zdrowiu** i (w domyśle) wyższy poziom **wiedzy o sprawności fizycznej badanych**; albo, że wpłynie na **wyższy poziom wiedzy** i (w domyśle) **wyższy poziom sprawności fizycznej**.

W pierwszym przypadku, w części empirycznej pracy powinny się znaleźć wyniki badań (pomiaru) wiedzy badanych na temat sprawności fizycznej, czego w pracy nie ma. W drugim przypadku, żeby ustalić wpływ czynnika edukacyjnego na poziom sprawności fizycznej trzeba by wyeliminować (oddzielić) wpływ na ew. wzrost poziomu sprawności fizycznej czynnika rozwojowego, co również w pracy nie zostało uwzględnione.

Ponadto w rozdziale metodologicznym pracy Autorka najpierw formułuje hipotezy, a następnie pytania badawcze – w takiej kolejności. Umieszczenie hipotez przed pytaniami badawczymi jest błędem. Z pytań badawczych bowiem wynikają hipotezy, czyli domniemane odpowiedzi na nie, a o trafności odpowiedzi (hipotez) w znacznym stopniu decydują właściwie sformułowane pytania. W omawianej części pracy brakuje też informacji na temat zastosowanych w badaniach metod statystycznych.

Narzędzia badawcze zostały dobrane adekwatnie do celu badań. Zastosowano w nich: do oceny stylu życia młodzieży – kwestionariusz ankiety pt. „Ja i mój styl życia”, pomiaru poziomu sprawności fizycznej dokonano za pomocą prób Międzynarodowego Testu Sprawności Fizycznej, a pomiaru masy i wysokości ciała – za pomocą narzędzi (technik) stosowanych w antropometrii.

Wyniki badań zostały przedstawione w sposób – jak już podkreślono – zbyt drobiazgowy. Autorka na kolejnych stronach pracy (104 strony) przedstawia najwyższe i najniższe rezultaty oraz średnie wartości, jakie uzyskali w poszczególnych próbach sprawnościowych badani uczniowie przed (I pomiar) i po wprowadzeniu programu edukacyjnego (II pomiar), wskazując też na ew. różnice w obrębie poszczególnych zdolności motorycznych po upływie roku badań. Następnie prezentuje zależności między parametrami somatycznymi a motorycznymi u badanych uczniów. Podobnie prezentuje wyniki badań dotyczące stylu życia badanej młodzieży.

Duży niedosyt budzi też ta część pracy, w której autorka przedstawia wyniki swoich badań na tle badań innych autorów. W *Dyskusji* – bo o niej mowa – Doktorantka przytacza wyniki badań innych autorów na temat stylu życia młodzieży, natomiast refleksja dotycząca wyników badań nad sprawnością fizyczną – ważnym elementem przeprowadzonych badań – w kontekście wyników badań innych autorów oparta jest na jednym przykładzie takich badań (poziom sprawności fizycznej dziewcząt i chłopców z gminy Krzymów i Brzeźno), z pominięciem bogatego, rodzimego dorobku na ten temat. Również kończąca część

empiryczną pracy wnioski, nie są wnioskami z przeprowadzonych badań, ale powtórzeniem ich wyników.

Za interesujące i wartościowe uważam natomiast aplikacyjne wskazania i przykłady dotyczące realizacji edukacji zdrowotnej w szkole.

Zebrana literatura jest szeroka, obejmuje 124 pozycje, w tym dokumenty. Niestety zapis bibliograficzny jest mało staranny. Mało staranny jest też język pracy. W jej tekście można znaleźć sporo usterek redakcyjnych, w tym gramatycznych, interpunkcyjnych, literowych itp.

Reasumując, muszę stwierdzić, że recenzowana praca zawiera wiele błędów metodologicznych, formalnych itp., jednak ze względu na istotę poruszanych w niej zagadnień można zaproponować Autorce gruntowną jej korektę i wprowadzenie niezbędnych zmian.

G. Kosior